

РЕЦЕНЗИЈА

НА РАКОПИСОТ „ПРАКТИКУМ АПТЕКА И АПТЕКАРСКО РАБОТЕЊЕ“ ОД ДОЦ. Д-Р БИЉАНА ЛАЗАРОВА И АС. М-Р ДИЈАНА МИЦЕВА, ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, како и Одлуката бр. 2002-113/69 од 320. редовна седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки одржана на ден 30.5.2024 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- проф. д-р Катарина Смилков, вонреден професор на Факултет за медицински науки,
- проф. д-р Даринка Ѓоргиева Ацкова, вонреден професор на Факултет за медицински науки

за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис за практикум „Практикум аптека и аптекарско работење“, од доц. д-р Биљана Лазарова и ас. м-р Дијана Мицева, наменет за студентите од интегрираниот прв и втор циклус на студии по Фармација на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

По прегледот на ракописот Комисијата до Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот:

Наслов на учебното помагало: „Практикум аптека и аптекарско работење“

Наслов на предметот: Аптека и аптекарско работење, со неделен фонд на часови 2+2+0, деветти семестар, студиска програма Фармација, на Факултет за медицински науки, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.

Име и презиме на авторите на трудот: доц. д-р Биљана Лазарова и ас. м-р Дијана Мицева

Приложениот ракопис за рецензија е во согласност со наставната програма и ја опфаќа наставната содржина предвидена во студиската програма за која е наменет.

Податоци за обемот на ракописот: Ракописот се состои од 62 страници во А4 формат, со наведени прилози, односно 6 слики и 5 табели, наменети како објаснувања за реализација на практичната работа од страна на студентите. Користена е литература од релевантни извори на информации презентирани преку седумнаесет референци. Според обемот на содржината, соодветно на фондот на часови, ги задоволува критериумите според одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачка дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ и овозможува комплетно покривање на предвидената предметна програма.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: На Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, на Е-библиотека, како и на другите универзитети во нашата држава каде постои студиска програма Фармација, нема објавено ваков или сличен наслов што се однесува на практична

настава во доменот на аптека и аптекарско работење. Практикумот согласно предметната програма по предметот Аптека и аптекарско работење акредитирана на Факултетот за медицински науки, презентира на начин прифатлив за студентите, ја надополнува теоретската едукација на студентите и како таков претставува есенцијално учебно помагало за студентите кои го изучуваат овој предмет и е неопходен за обезбедување на соодветна практична обука за работа во аптека.

Краток опис на содржината: Практикумот обработува содржини кои се поделени во вкупно дванаесет вежби.

Во првата вежба, *Промет на мало со лекови*, е направен историски преглед на развојот на фармацевцијата и прометот на мало со лекови – аптека, а дадени се и дефиниции и образложенија на поими според важечкиот Закон за лекови и медицински средства и Законот за здравствена заштита, во контекст на активностите во аптека и болничка аптека.

Во втората вежба, *Организација на работа во аптеките*, даден е осврт на организацијата на работата во аптеките, разгледани се барањата и условите кои треба да бидат обезбедени, како и надлежностите на раководителот на аптеката.

Во третата вежба, *Рецепт – пропишување и делови на рецепт*, обработени се деловите на рецептот, начинот на пропишување на различни видови лекови, како и начинот на пополнување на рецептот. Како дел од практичните активности предвидено е студентите да толкуваат и евалуираат пропишан готов, магистрален и официнелен лек, што е од исклучително практично значење.

Во четвртата вежба, *Опојни дроги и психотропни супстанции*, разгледани се законските барања за опојните дроги според Законот за контрола на опојни дроги и психотропни супстанции, како и листите на опојни дроги и психотропни супстанции. Во овој дел студентите се запознаваат со условите кои треба да се исполнат за набавување, поседување и чување на овие лекови во аптеката како и начинот на нивното издавање.

Во петтата вежба, *Систем на анатомска терапевтска и хемиска класификација со дефинирани дневни дози (АТХ/ДДД)*, се разгледува класификацијата на терапевтските лекови, според класификациониот АТХ систем. Студентите ги запознаваат петте нивоа на класификација и имаат можност за толкување на соодветни примери.

Во шестата вежба, *Фармаковигиланца*, обработен е системот на следење на несакани ефекти, со објаснување на процесот на детектирање и оценување на несаканите ефекти на лековите и улогата на фармаковигиланцата во следењето на безбедноста на сите лекови и заштитата на јавното здравје. Даден е приказ на начинот на пријавување на несакани ефекти и надлежностите на Агенцијата за лекови и медицински средства – МАЛМЕД.

Во седмата вежба, *Самолекување*, се дефинира поимот *самолекување* и користа за поединецот од правилно самолекување. Објаснета е и улогата на фармацевтот при овој процес, како и процесот на собирање податоци од пациентите во процесот на одговорно самолекување.

Во осмата вежба, *Составување на податоци за самолекување и фармацевтска интервенција*, обработен е делот што следи после собирањето на податоци од пациентот, односно спроведување на клиничка анализа во врска со болеста на пациентот. Разгледани се постапките на следењето на интервенцијата и евалуација на резултатите, заедно со чек листа за самомедикација.

Во деветтата вежба, *Комуникациски вештини во аптекарската пракса*, обработена е комуникацијата со пациентите, како една од најважните вештини,

заедно со разгледување на предностите од добрата комуникација како и бариерите за истата. Заедно со општите совети кои фармацевтите треба да ги следат кога комуницираат со луѓе од различно потекло, прикажани се и соодветни примери преку кои студентите ќе направат увид на големата важност од правилно комуницирање со пациентите и истото практично да го применат.

Во десеттата вежба, *Комуникации и советување на пациенти*, акцентот е ставен на фазите на советување за примената на лекови кои го илустрираат континуумот на интеракција помеѓу здравствениот работник - фармацевт и пациентот, како и појавата на ограничената интеракција. Понатаму, дадена е илустрација на основните советодавни ставки кои се препорачани да се дискутираат на сесија за советување за лекови, заедно со студија на случај, преку која студентите и практично можат да реализираат сесија на советување за лекови.

Во единаесеттата вежба, *Упатства за однесувањето при советување со лекови*, дадени се дефинициите на основните ставови за советување, со детално објаснети постапки на здравствениот работник-фармацевт при советувањето на пациентите. Преку пример е објаснето суштинското значење на правилното однесување на фармацевтот кон пациентот.

Во дванаесеттата вежба, *Дефиниции за советување, теми поврзани со комуникациски вештини и техники кои се користат во целото советување*, е даден преглед на упатства за однесување за советување за лекови како и релевантни совети и тактики кои би можеле да помогнат во чувствителни ситуации. Како клучен пример за правилна комуникација е опишана интеракцијата меѓу менаџерот на аптеката и фармацевтот, што претставува основа за ефикасна комуникација на сите фармацевти со пациентите.

ЗАКЛУЧОК

Ракописот *Практикум аптека и аптекарско работење* е од исклучителна важност за практична обука на студентите по предметот Аптека и аптекарско работење, односно за идната практична оспособеност на фармацевтите за вклучување во реалниот сектор. Истиот е комплементарен на предметната програма предвидена на студиската програма по Фармација. Се очекува дека практикумот ќе им помогне на студентите во запознавањето, совладувањето и систематизирањето на знаењата од оваа област.

Предложениот ракопис за Практикум аптека и аптекарско работење за студентите на Фармација е материјал кој може да им обезбеди соодветен квантум на практични знаења на студентите. Содржи теоретски и практични образложенија на важни сегменти од работата во аптека, поделени во логични целини, дополнети со прашања и приказ на случаи на крајот од темите, што може дополнително да им помогне на студентите во совладувањето на наставните содржини и нивниот иден професионален развој.

Поради ова, со големо задоволство препорачуваме ракописот за практикум „Практикум аптека и аптекарско работење“, од авторите доц. д-р Биљана Лазарова и ас. м-р Дијана Мицева да биде објавен како практикум во електронска форма за студентите на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Д-р Катарина Смилков, вонреден професор, с.р.

Д-р Даринка Ѓоргиева Ацкова, вонреден професор, с.р.